

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Johdanto

Museolain (314/2019) 8 §:n mukaan alueellisella vastuumuseolla tulee olla toimintaa ja palveluita koskeva alueellinen suunnitelma. Lain perusteluissa todetaan, että suunnitelmasta tulee käydä ilmi toimialueen rajaus, tehtävät ja työnjako alueen sisällä.

Lain 12 §:n mukaan museon tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle neljän vuoden välein selvitys suunnitelman toteutumisesta. Vastuumuseo ja Museovirasto neuvottelevat neljän vuoden välein seuraavaa nelisivuotiskautta koskevasta suunnitelmasta. Lain perusteluiden mukaan tehtävään käytettyjen henkilötyövuosien määrää seurataan vuosittaisen kustannuskyselyn kautta. Museoviraston johdolla neuvoteltavan suunnitelman tulee sisältää vastuutehtävän hoitoa koskevat tavoitteet, tarkennettu tehtäväkuvaus ja arvio käytettävistä resursseista.

Museolain (314/2019) 7 § perusteella alueellisen vastuumuseon tehtävänä on toimialueellaan

- 1) toimia kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta (alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä);
- 2) toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana, joka antaa lausuntoja, osallistuu asiantuntijana viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta (kulttuuriympäristötehtävä);
- 3) toimia taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää toimialansa yhteistyötä sekä taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta (alueellinen taidemuseotehtävä).

Museolle annettava vastuumuseotehtävä voi käsittää yhden tai useamman 7 §:ssä tarkoitetuista tehtäväkokonaisuuksista.

Suunnitelman perustiedot

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo.

Museon toimialue:

Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä: Rovaniemi, Sodankylä, Kemijärvi, Kittilä, Pelkosenniemi, Posio, Ranua, Salla, Savukoski, Enontekiö, Inari ja Utsjoki.

Kulttuuriympäristötehtävä: Rovaniemi, Sodankylä (pl. Lapin paliskunnan alue), Kemijärvi, Kittilä, Pelkosenniemi, Posio, Ranua, Salla ja Savukoski.

Alueellisen vastuumuseon tehtävät:

☒ alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä

☒ kulttuuriympäristötehtävä

☐ alueellinen taidemuseotehtävä

Toiminta-alue, toimintaympäristö ja alueelta nousevat tarpeet

Toimialueen kuvaus ja toimintaympäristön muutos alueella

Museo kuvaa tässä toimialueen ja toimintaympäristön muutoksen alueella (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Lapin maakuntamuseon toimialue sisältää 12 kuntaa, joista kaksi on kaupunkeja (Rovaniemi ja Kemijärvi). Toimialueen pinta-ala on 85 215 km², mikä on noin 25% koko Suomesta. Alueen erikoisuuksia ovat laajat erämaa-alueet, harva asutus (107 947 asukasta eli 0,7 asukasta/km²) ja pitkät raja-alueet sekä Ruotsin, Norjan että Venäjän kanssa. Venäjän rajan pituus on noin 375 km. Museon valtakunnallisina tallennusvastuualueina ovat myös aikoinaan Neuvostoliitolle luovutetut Petsamo ja Kuolajärvi (Vanha Salla).

Museon toimialueella tapahtuu tulevina vuosina merkittävä toimintaympäristön muutos, koska alueelle on suunnitteilla useita eri vaiheissa olevia suurhankkeita. Ne synnyttävät ympärilleen myös uutta liiketoimintaa, tukevat olemassa olevaa palvelurakennetta ja mahdollistavat uusien kasvualojen ja innovaatioiden syntymistä. Luonnonvara-ala, luovat alat sekä taide- ja kulttuurialat ovat esimerkkejä vahvasti kehittyvistä toimialoista. Merkittävimmät suurhankkeet ovat kaivosten laajennusinvestointeja ja kaivos Hankkeita useissa eri alueen kunnissa. Kaivoksiin liittyvät prosessit kestävät vuosikymmeniä alkaen erilaisilla etsinnöillä, jatkuen suunnitteluvaiheeseen ja kansalaisprotesteihin ja päätyen laajamittaiseen infran rakentamiseen ja itse kaivostoimintaan. Lapissa on jo nyt maailmanlaajuisestikin arvioituna suuria kaivoksia, ja Lapin osuus Suomen metallinjalostuksen liikevaihdosta on yli kolmannes. Myös metsä- ja biojalostuslaitokset ovat merkittäviä tulevia suurinvestointeja, jotka tuovat mukanaan mm. runsastuvaa metsäkäyttöä ja siihen liittyvää lausunto- ja maastotarkastustyötä. Energiatalouteen liittyvät myös useat uudet tuulivoimahankkeet, jotka aiheuttavat monimutkaisia ristiriitatilanteita eri toimijoiden ja asukkaiden välille. Muita merkittäviä muutoksia ovat Sallaan perustettu uusi kansallispuisto ja edelleen tulevaisuuden suunnitelmissa oleva koko toimialueen halkaiseva rautatie, jonka vaikutukset tulevat olemaan huomattavat.

Lapin matkailu on viime vuosina ollut kasvussa erityisesti kansainvälisen matkailun ansiosta. Koko matkailijamäärästä (3,1 miljoonaa rekisteröityä yöpymistä vuonna 2019) noin 52% on kansainvälisiä matkailijoita. Covid-19 kriisi on joksikin aikaa hidastanut ja vähentänyt tätä kehitystä, mutta jo nyt on nähtävissä merkkejä ulkomaalaisten matkailijoiden nopeasta paluusta pandemian jälkeen. Lappi on Suomen matkailun veturi myös tulevina vuosina ja matkailuun liittyvät erilaiset kasvavat palvelut ja ilmiöt näkyvät kaikkialla Lapissa. Näillä muutoksilla on taloudellisen merkityksen lisäksi myös huomattavia kulttuurisia ja sosiaalisia vaikutuksia alueen asukkaille.

Perinteisistä elinkeinoista porotalous joutuu usein sopeutumaan teollisuuden ja matkailun aiheuttamiin muutoksiin. Lisäksi myös muut perinteiset elinkeinot ovat murrosvaiheessa, mikä koskettaa paikallisten asukkaiden oikeuksia esimerkiksi kalastukseen ja metsästykseen. Tällä on erityisen merkittävä vaikutus saamelaisten oikeuksiin. Muutokset ovat kuitenkin myös myönteisiä. Maataloutta ja kalataloutta kehitetään vastaamaan vahvistuvaan lähiruokatrendiin, ja samalla lähiruuan käytön lisääminen on myös ilmastoystävällistä.

Parhaillaan käynnissä olevan SOTE-uudistuksen vaikutukset ovat vielä osittain tarkentumattomia, mutta ne tuovat tullessaan monenlaisia mahdollisuuksia. Tässä kokonaisvaltaisessa muutoksessa kulttuuriympäristön ja -hyvinvoinnin merkitykset tulevat korostumaan uusilla ja vielä toistaiseksi ennakoimattomillakin tavoilla.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Tähän vaikuttavat myös museon toimialueen kuntien väestörakenteen muutokset. Osassa kunnista, erityisesti Itä-Lapissa, on nähtävissä jatkuvaa muuttotappiota ja väestön ikääntymistä, mutta toisaalta osassa kaivos- ja matkailukunnista myös hienoista muuttovoittoa ja lapsiperheiden määrän lisääntymistä. Asukkaiden kiinnostus asuinalueidensa historiaan ja kulttuuriin on kasvamassa. Viime aikoina on ollut havaittavissa monenlaista kansalaisvaikuttamisen ja -aktiivisuuden uutta heräämistä, joka näkyy mm. tehtyinä aloitteina kunnanvaltuustoille, leviävänä metallisilmaisinharratuksena laajoissa erämaissa, sotahistorian harrastamisen uutena nousuna sekä uudenlaisena kiinnostuksena vanhojen rakennusten restaurointiin.

Museo seuraa aktiivisesti toimialueensa muutosta ja kehitystä. Vuosien 2023–2026 laajemmat suuntaviivat ja toimintaympäristön muutoksen kuvaukset löytyvät Lapin liiton Lappi-sopimuksesta 2022–2025 ja Ely-keskuksen Lapin alueellisesta maaseudun kehittämissuunnitelmasta 2023–2027. Myös Lapin liiton Lapin matkailustrategia 2020–2023 antaa tärkeitä suuntaviivoja muutokselle. Museon suunnitelmat rakentuvat yhteistyössä ja -keskusteluissa muiden viranomaistahojen ja toimijoiden kanssa.

Alueelta nousevat tarpeet seuraavalle suunnittelukaudelle

Museo kuvaa tässä alueelta nousevat tarpeet seuraavalle suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Lapin maakuntamuseon maantieteellisesti laaja toimialue asettaa useita erilaisia tarpeita vastuumuseotyölle. Paikalliset toimijat kulttuuri- ja muistiorganisaatiotyössä ovat harvassa ja siten kaukana toisistaan sekä myös suhteellisen pieniä yksiköitä. Alueella toimii yksi pienehkö maakuntamuseo, neljä pientä ammatillista museota, Lapin ELY-keskus, Kansallisarkisto Oulu, Lapin kirjastot ja lisäksi paikallisia seuroja ja yhdistyksiä. Useissa kunnissa väestön poismuutto ja ikääntyminen näkyy paikallismuseoiden ja muiden historia- ja perinneyhdistysten aktiivisuudessa, vaikka signaaleja uusista asukkaista koronaviruksen aiheuttamassa etätyöajassa onkin olemassa.

Alueellisen vastuumuseon on löydettävä innovatiivisia ja aktiivisia toimintatapoja sekä kuunneltava herkällä korvalla toimialueensa asukkaiden tarpeita. Erityinen tarve on keskustelevalle ja asioita seuraavalle vastuumuseolle, joka sekä asiantuntijana että rakentavana ja innostavana yhteistyömotoottorina yhdistää ja kohtauttaa eri tahoja, hankkii tarvittaessa myös rahoitusta, mahdollistaa tapaamisia, tukee ja auttaa alueen toimijoita joustavilla ja helposti lähestyttävillä tavoilla.

Toimialueen suuret taloudelliset ja samalla ympäristöä koskevat muutokset ja uudistukset asettavat vastuumuseolle mittavia tallennus-, dokumentointi- ja viranomaisvelvollisuuksia, joita ei tee joko mikään muu viranomaistaho, tai ne vaativat laaja-alaista yhteistyötä eri tahojen kanssa tullakseen huomioiduiksi tarpeeksi laajasti. Teollisuuden (kaivokset, biotalous ja tuulivoima) kasvulla on valtava ja pitkäkestoinen vaikutus alueen ympäristöön ja yhteisöihin, ja se lisää paineita monenlaiseen rakentamiseen, kaavoitustyöhön mutta myös tutkimukseen (erityisesti luonnontiede, rakennusperintö ja arkeologia). Samoin matkailun edelleen jatkuva kasvu vaatii lisää dokumentointia sekä matkailuelinkeinon itsensä tallentamiseksi ja tutkimiseksi että sen ympäristöön ja paikallisiin kulttuureihin aiheuttamien vaikutusten vuoksi.

Teollisuuden ja matkailun tarpeet vastuumuseolle eivät rajoitu vain dokumentaatioon ja viranomaistehtäviin vaan hyvin monenlaisiin asiantuntijatehtäviin. Alueelta pyydetään mm. koulutusta muinaismuistolakiin

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

liittyy kaivosteollisuuden parissa työskenteleville geologeille tai asiantuntijoita työryhmiin, joissa suunnitellaan kansallispuistojen opastuskeskuksia, uusia matkailupalveluita ja laajempia kulttuuriympäristön kunnostushankkeita. Tarve museon edustamille arkeologian, rakennusperinnön, historian ja kulttuurintutkimuksen asiantuntijuuksille on huomattava.

Arkeologisessa viranomaistyössä toimialueella perinteisen kaavoitustyön ohella metsänkäyttöilmoitukset ja malminetsintä lupa-anomukset ovat lisääntyneet. Kasvavan maankäyttöpaineen lisäksi voimistuva kansalaiskiinnostus menneisyyteen, mikä näkyy erityisesti metallinilmaisinharrastuksen lisääntymisenä, lisää merkittävästi kohteiden ja alueiden tarkastus- ja inventointipainetta ja luo arkeologisen kulttuuriperinnön suojelun kannalta haastavan tilanteen. Museon arkeologin vastuualue on laajuudeltaan n. 50 000 km², minkä vuoksi matkaetäisyydet ovat merkittäviä. Alueen tarve maastotöihin on jo nyt paljon suurempi kuin mitä museo pystyy tarjoamaan ja tämä tarve tulee tulevaisuudessa edelleen lisääntymään.

Rakennetun kulttuuriympäristön osalta korostuvat tarpeet lisääntyvän kaavoituksen vaatimuksiin ja lisäinventointeihin, mutta myös kohteiden tarkastuksiin ja puuttuvaan ajanmukaiseen rakennusperintörekisteriin. Työtehtävät vaativat runsaasti viranomaistyötä, kuten lausuntoja, neuvontaa sekä pitkien etäisyyksien päässä olevia maastotarkastuksia ja neuvotteluja. Museossa työskentelevän yhden rakennusperinnön asiantuntijan työt ovat erittäin ruuhkautuneet, koska alueelta nousevat neuvonnan tarpeet liittyvät kasvavassa määrin laajemmin kulttuuriympäristöön ja perinnebiotooppeihin, mutta aivan erityisesti konkreettiseen rakennusrestaurointiin. Koko toimialueella on huutava pula restaurointialan koulutuksen saaneista ammattilaisista, mikä aiheuttaa suoranaisia ongelmakohtia, kun tarjonta ei kysyntään nähden riitä ollenkaan.

Museon vastuualueella on 375 km Venäjän vastaista harvaan mutta jo tuhansia vuosia asuttua raja-aluetta, jonka tutkiminen on sekä arkeologian, rakennusperinnön että myös kulttuurihistorian osalta keskeneräistä. Kokonaisuudessaan Itä-Lapin paikallismuseoilla ja muilla historiatoimijoilla on muutosten keskellä entisestään lisääntynyt tallennus-, tutkimus- ja dokumentointitarve, joka vähäisten omien resurssien sekä tutkittavan alueen laajuuden (noin 30 500 km²) vuoksi vaatii mahdollisimman paljon työtä ja apua vastuumuseolta. Osassa Itä-Lapin kunnissa toimii pienet paikallismuseot, mutta osasta (mm. Savukoski ja Pelkosenniemi) varsinaiset museot ja kotiseutuarkistot puuttuvat tai toiminta on hyvin vähäistä resurssipulan vuoksi. Vastuumuseon rooli korostuu myös sen vuoksi, että alueen lähimmässä Lapin yliopistossa ei ole historian tai arkeologian oppiainetta. Samalla korostuu tarve tallentaa Itä-Lapin esineistöä ja muuta aineistoa vastuumuseon kokoelmiin.

Ei-ammattillisesti hoidettujen museoiden neuvontatyö museon koko vastuualueella korostuu erityisesti digitalisaation, yhdistystoiminnan sukupolvenvaihdoksen ja rakennusten korjaustarpeiden seurauksena. Lapin maakuntamuseo suorittaa neuvontatyötä sekä puhelimitse / sähköpostitse / videopalaverin että tekemällä neuvontakäyntejä paikan päälle. Pitkien välimatkojen vuoksi neuvontakäynnit vievät runsaasti aikaa, matkakuluja ja ne on valmisteltava huolellisesti.

Sekä yhdistysten että kuntien ylläpitämät paikallismuseot kärsivät etenkin henkilöresurssipulasta. Yhdistyksissä haasteena on saada uusia vapaaehtoisia mukaan toimintaan, ja kunnissa museon hoito kasaantuu usein jo muutenkin ylityöllistetyn kulttuuritoimen työntekijän harteille. Toisaalta samaan aikaan paikallismuseoihin kohdistuu entistä suurempaa kiinnostusta ja käyttöpaineita sekä yleisön että museoita ylläpitävien tahojen puolelta. Paikallismuseokentältä saadun välittömän palautteen perusteella neuvontatyölle ja museoammattilaisten antamalle tuelle ja avulle on suurta tarvetta kaikissa

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

museonhoitoon liittyvissä asioissa. Alueellinen vastuumuseo myös säilyttää ja ylläpitää alueen paikallismuseoiden keskeisiä tietoja, jotta tietoja ei katoa paikallismuseoista henkilövaihdosten myötä.

Ajoittain tarvetta on neuvonnan lisäksi myös museoammattilaisten auttaville käsille kokoelmatyössä paikan päällä, mihin tarpeeseen Lapin maakuntamuseo omien resurssiensa puitteissa on pyrkinyt ja vastaisuudessa pyrkii yhä enemmän vastaamaan. Esimerkkinä tästä ovat paikallismuseoiden kokoelmatyöryhmissä asiantuntijajäsenenä toimiminen ja paikallismuseoiden kokoelmien säilyvyyden turvaamiseen liittyvät käytännön toimenpiteet. Monessa ei-ammattillisessa museossa kokoelmien hoito on ollut pitkään pysähdyksissä ja museoita hoitavien henkilöiden perehdyttäminen kokoelmatyöhön vaatii museoammattilaisen aikaa ja läsnäoloa. Kokoelmien hoidon ohjaus vaatii ymmärrystä ja tietoa kunkin museon kokoelmien keskeisimmistä sisällöistä, joiden omaksuminen vaatii tekijöiltä aikaa ja suunnitelmallisuutta. Suunnitelmallisessa ja pitkäjänteisessä kokoelmatyössä auttaa kokoelmaohjelma, joka puuttuu edelleen useista alueen paikallismuseoista.

Varsinkin vapaaehtoisvoimin ylläpidettyjen ei-ammattillisten museoiden toimijoiden innostuksen ylläpitäjänä toimii ei-ammattillisten museoiden verkostoitumisen edistäminen. Lisäksi paikallismuseoissa on entistä enemmän tarvetta ja kysyntää erilaisille museotyöhön liittyville koulutuksille, joita alueellisen vastuumuseon odotetaan tarjoavan.

Sote-uudistuksen vuoksi museon toimialueen asukkaiden osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja hyvän elämän varmistaminen on erityisen tärkeää. Hyvin hoidettu ja elinvoimainen kulttuuriympäristö lisää lappilaisten hyvinvointia ja sillä on tärkeä merkitys elinkeinojen kehittämisessä ja viihtyisän asuin ympäristön luomisessa. Kulttuurihyvinvointi tarkoittaa sekä kulttuurin että taiteen mahdollisuuksia edistää terveyttä ja hyvinvointia. Kulttuuri edistää yhteisöllisyyttä, ehkäisee yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, antaa virikkeitä, tuo mielekkyyttä elämään, tukee mielenterveyttä sekä ylläpitää aktiivisuutta ja toimintakykyä. Panostamalla ennaltaehkäisevään hyvinvoinnin tukemiseen kulttuurin ja museotyön kautta voidaan pienentää sote-sektorin kuormaa ja edistää hyvän elämän toteutumista. Oletettavaa on, että alueelta nousee monenlaisia tarpeita erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten ja mielenterveyskuntoutujien auttamiselle myös museon keinoilla, joita ovat identiteetin sekä kotiseutu- ja historiatietoisuuden vahvistaminen.

1. Museotoiminnan edistäminen alueella

1.1 Neuvonta ja ohjaus

Kokonaisuus pitää sisällään seuraavat tehtävät:

- Ei-ammattillisten museoiden neuvonta ja ohjaus
- Asiantuntijana ja ohjaajana toimiminen valtionavustusasioissa

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Palveluiden kuvaus:

Museo kuvaa tässä suunnitelmakaudella tarjoamansa alueelliset palvelut (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Lapin maakuntamuseon neuvonnan piirissä ovat seuraavat ei-ammattilliset museot: Enontekiön kotiseutumuseo, Järämän linnoitusalueen museo, Kittilän kotiseutumuseo, Sodankylän kotiseutumuseo, Kotiseututalo Puistola (Savukoski), Pelkosenniemen kotiseutumuseo, Kemijärven kotiseutumuseo, Kemijärven moottorikelkka- ja sahamuseo, Joutsijärven bunkkerimuseo, Luusuan kylämuseo (Kemijärvi), Posion kotiseutumuseo, Ranuan pappila- ja pitäjämuseo, Saukkojärven kotiseutu- ja koulumuseo (Ranua), Lapin metsämuseo (Rovaniemi, mutta kokoelmat kattavat koko Lapin alueen metsätyön historiaa) ja Rovaniemen kotiseutumuseo (kokoelmista osa liittyy maakuntaan). Ammatillisista museoista neuvonnan piirissä ovat Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museo sekä Kultamuseo (Sodankylä). Lisäksi toimialueella sijaitsevista, varsinaisesti Rovaniemen taidemuseon vastuutehtävään kuuluvista taidemuseoista jokaisella eli Särestöniemi-museolla, Palsa-museolla, Museo-Galleria Andreas Alariestolla ja Einari Junttilan kotimuseolla on myös kulttuurihistoriallisia kokoelmia, joiden neuvontaan Lapin maakuntamuseo tarvittaessa osallistuu. Toiminta-alueen ei-ammattilliset museot säilyttävät erittäin merkittävää osaa lappilaisesta aineellisesta kulttuuriperinnöstä. Lisäksi neuvontaa annetaan yksityisille kotimuseoille.

Neuvontaa annetaan kaikissa museonhoidollisissa asioissa (mm. kokoelma-asiat, näyttelytoiminta, museorakennusten ylläpito ja korjaus, tiedonhaku, museopedagogiikka; lisäksi mm. yhteistyökumppanit, tapahtumatuotanto, työntekijäasiat, markkinointi ym.). Lisäksi Lapin maakuntamuseo tiedottaa ja ohjeistaa ei-ammattillisia museoita ajankohtaisissa museoalan asioissa, tarjoaa koulutusta, välittää tietoa ei-ammattillisten museoiden välillä, toimii asiantuntijana erilaisissa ei-ammattillisten museoiden hankkeissa ja ohjausryhmissä sekä toimittaa maakunnallista museolehti Raitoa, jossa tuodaan esille mm. paikallismuseoiden ajankohtaisia hankkeita.

Lapin maakuntamuseo säilyttää ei-ammattillisten museoiden keskeisiä tietovarantoja, joita vuosikymmenten aikana on kertynyt runsaasti. Aikaisempien vuosikymmenten tiedot ovat manuaalisina arkistoina, 2010-luvulla kertyneet tiedot taas ovat pääosin sähköisessä muodossa. Tiedot liittyvät mm. museoiden kokoelmiin, tallennusaiheisiin, rakennuksiin, toimintaan, avustuksiin, hankkeisiin ja taustaorganisaatioihin. Tietojen ylläpito ja hallinnointi on tärkeää, sillä paikallismuseoissa tapahtuvissa henkilövaihdoksissa näitä tietoja katoaa helposti ns. hiljaisena tietona. Myös paikallismuseoiden kokoelmatietojen säilyttäminen ja ylläpitäminen alueellisessa vastuumuseossa on tärkeää, paitsi varmuuskopioina myös kokoelmiin liittyvän tiedonhaun ja tutkimuksen vuoksi.

Ei-ammattillisten museoiden neuvonta- ja ohjaustyötä suorittaa pääosin museon alueellisen työn amanuenssi. Kokoelmiin ja rakennuksiin liittyvää neuvontaa antavat myös museon kokoelma-amanuenssi, kuva-arkistonhoitaja, luonnontieteen amanuenssi, valokuvaaja ja rakennusperinteen amanuenssi. Myös museonjohtaja, arkeologi, näyttelyamanuenssi, opas-valvojat ja museomestari antavat neuvontaa ja osallistuvat eri työryhmien toimintaan tarvittaessa.

Tavoitteet suunnitelmakaudelle:

Museo kirjaa tähän 1–3 tärkeintä tavoitetta suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Museoiden kokoelmatyön edistäminen, erityisesti kokoelmatyön suunnitelmallisuuden, luetteloinnin ja digitoinnin osalta.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

2. Käynnissä olevan sukupolvenvaihdoksen seuraaminen ja tiedon siirtämisessä auttaminen, jotta hiljainenkin tieto säilyisi. Ei-ammattillisesti hoidettujen museoiden keskeisten tietojen säilyttämisen ja hallinnan edistäminen.
3. Museoiden välisen yhteistyön edistäminen. Haetulla toimintakaudella erityisesti Itä-Lapin museoiden keskinäisen työnjaon ja yhteistyön kehittäminen niin, että kokonaisuutena ne tallentavat ja esittävät mahdollisimman kokonaisvaltaista kuvaa Itä-Lapin historiasta ja kulttuureista.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta:

Museo kirjaa tähän keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä miten tavoitteiden toteutumista seurataan (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Avustetaan ja ohjataan ei-ammattillisia museoita kokoelmien hoidossa sekä kokoelmaohjelmien laatimisessa, käyttöönnotossa ja ylläpidossa. Käytännössä Lapin maakuntamuseon henkilökunta avustaa ei-ammattillisia museoita konkreettisesti ottamaan kokoelmiensa hoidon parempaan haltuun. Tähän kuuluu neuvominen ja avustaminen kokoelmien nykytilan kartoittamisessa (mm. kokoelmien inventointi), kokoelmatilojen järjestämisessä/siistimisessä ja kokoelmienhoitotoiminnan suunnittelussa. Työskentely on projektiluonteista, johon Lapin maakuntamuseon henkilökunta antaa erityisen vahvan työpanoksen työskentelyn alussa, esimerkiksi toimimalla tietyn määräjän paikallismuseoiden kokoelmatyöryhmissä. Kun kokoelmatyö on saatettu tietylle, ennalta määritellylle perustasolle, palataan kyseisen museon osalta tavanomaiseen ohjaukseen ja neuvontaan. Työskentely vaatii Lapin maakuntamuseon neuvonta- ja kokoelmahenkilökunnalta syvempää perehtymistä kyseisten ei-ammattillisten museon kokoelmiin, mikä tarkoittaa työajan varaamista museon kokoelmatietojen läpikäyntiin sekä useita neuvontakäyntejä. Vastuumuseokauden aikana työskennellään 1-2 kokoelmienhoitoprojektissa. Koska ei-ammattillisten museoiden kokoelmien laajuus, kokoelmien hoidon tila ja resurssit ovat hyvin erilaisia, on jokainen näistä projekteista työmäärältään erilainen.

Suunnitelmakaudella laaditaan 1-2 toimialueen ei-ammattilliselle museolle kokoelmaohjelma. Kokoelmaohjelmaa laaditaan joko em. kokoelmatyöskentelyn yhteydessä tai erikseen, riippuen ei-ammattillisten museon resursseista ja sitoutumisesta.

2. Pidetään aktiivisesti yhteyttä ei-ammattillisten museoiden toimijoihin puhelimitse, sähköpostitse ja neuvontakäyntein/tapaamisin. Yhteydenpidosta karttuvat keskeiset tiedot päivitetään museokohtaisiin tietoihin. Toiminta-alueen pitkien välimatkojen vuoksi neuvontakäynnit maakuntaan määrittyvät aina tarpeen mukaan, mutta tavoitteena on tehdä suunnitelmakauden kuluessa vähintään yksi neuvontakäynti jokaiseen toiminta-alueen ei-ammattilliseen museoon. Vuositasolla neuvontakäyntejä karttuu noin 8-15 kpl, riippuen paikan päällä käyntiä vaativan neuvonnan tarpeesta.

Lapin maakuntamuseoon on vuosikymmenten aikana kerätty talteen systemaattisesti ei-ammattillisten museoiden keskeisiä tietoja. Vanhemmat tiedot ovat manuaalisessa muodossa, uudemmat tiedot kertyvät digitaaliseen muotoon. Museokohtaisen muistion ylläpitäminen on tärkeää, jotta tiedot säilyvät, eivätkä ole yksittäisen työntekijän muistin varassa. Erityisen tärkeä tietovaranto ovat kopiot ei-ammattillisten museoiden kokoelmatiedoista, kuten luettelointikorttien

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

ja/tai diaarien kopiot. Kokoelmatietojen kopiot on saatu tallennettua jo useimmista alueen ei-ammattillisista museoista, ja työ pyritään saamaan loppuun koko alueen osalta. Kokoelmatietojen kopioiminen Lapin maakuntamuseolla vaatii yhteistyötä ja aikaresurssia myös ei-ammattillisilta museoilta, mikä on yleensä suurin este tietojen kartuttamiselle.

3. Perustetaan Itä-Lapin alueelle työryhmä suunnittelemaan Pelkosenniemen kotiseutumuseon uudistamista, konseptia ja toteutusta. Työssä huomioidaan Savukosken museon (Kotiseututalo Puistola) ja Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museon tallennusaiheet siten, ettei uudistettava museo toista niiden jo tekemää työtä. Pelkosenniemen kotiseutumuseon uudistamisessa huomioidaan myös alueen asukailta nousseet toiveet ja huomioidaan alueen kulttuuriperinnön tallentamisen painopisteistä.

Järjestetään alueellinen museotapaaminen kerran vuodessa, jossa myös ei-ammattilliset museot voivat verkostoitua ja vaihtaa kuulumisia. Museopäiviin liitetään mahdollisuuksien mukaan koulutusta, joko ulkopuolisen tahon tai Lapin maakuntamuseon henkilökunnan suorittamana. Suunnitelmakaudella on mahdollista järjestää lisäksi yksi laajempi (1-2 päivän mittainen) koulutus, mikäli sopivaa ulkopuolista koulutusta on tarjolla tai paikallismuseot toivovat jonkin tietyn aihepiirin koulutusta. Lapin maakuntamuseo auttaa tarvittaessa räätälöimään koulutuksia toiminta-alueelleen sopiviksi.

Ei-ammattillisia museoita kannustetaan myös hakemaan erilaisia avustuksia ja apurahoja (esim. säätiöt ja rahastot) yhteistyöhankkeiden muodossa. Toiminta-alueen paikallismuseoita tiedotetaan haettavana olevista valtionavustuksista ja kannustetaan hakemaan niitä. Hankkeiden suunnittelussa ja hakemusten laatimisessa annetaan tarvittaessa ohjausta. Saatujen valtionavustusten käyttöä ohjeistetaan ja valvotaan ja niihin liittyvät keskeiset tiedot säilytetään.

Kaikkien edellä mainittujen tavoitteiden toteutumista seurataan kirjaamalla neuvontatyöhön kulunutta aikaa sekä neuvontakäyntien, kokoelmaprojektien ja valmistuneiden kokoelmaohjelmien määrät. Seurataan myös alueelta tehtyjen valtionavustushakemusten ja avustettujen hankkeiden määriä.

Arvio Neuvonta ja ohjaus -kokonaisuuteen tarvittavista henkilötyövuosista:

- 2023: 0,6 htv
- 2024: 0,6 htv
- 2025: 0,6 htv
- 2026: 0,6 htv

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

1.2 Kehittäminen ja verkostot

Kokonaisuus pitää sisällään seuraavat tehtävät:

- Museotoiminnan kehittäminen yhteistyössä toimialueen muiden museoiden kanssa
- Alueellinen kokoelmapoliittinen yhteistyö
- Kulttuuriperinnön asiantuntijana toimiminen alueella

Palveluiden kuvaus:

Museo kuvaa tässä suunnitelmakaudella tarjoamansa alueelliset palvelut (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Lapin maakuntamuseo kehittää museotoimintaa Lapin alueella yhteistyössä muiden ammatillisten museoiden kanssa (Tornionlaakson museo, Kemin historiallinen museo, Saamelaismuseum Siida, Kultamuseo, Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museo) järjestämällä ja osallistumalla maakunnallisiin museotapaamisiin sekä ylläpitämällä aktiivista yhteydenpitoa museoammattilaisten välillä kokoelma-, näyttely- ja asiakaspalvelutyössä. Alueellisilla vastuumuseoilla on olemassa vuonna 2020 perustettu LAAVA-yhteistyöryhmä, jonka toimintaa aktiivisesti jatketaan. Tähän ryhmään kuuluvat myös alueen taidemuseot. Lisäksi Lapin kaikilla museoilla (myös ei-ammattilliset) on yhteinen LAMU-verkosto, joka järjestää mm. yhteisiä etäkahveja ajankohtaisista aiheista. Verkostoa koordinoivat Lapin maakuntamuseo, Tornionlaakson museo ja Siida.

Lapin maakuntamuseo ottaa huomioon toimialueensa museot ja arkistot omassa kokoelmapoliittisessa ohjelmassaan. Museolla on allekirjoitettu ja kertaalleen päivitetty sopimus työnjaosta ja kokoelmapoliittisesta yhteistyöstä Saamelaismuseum Siidan kanssa saamelaisen kulttuurin tallentamisessa ja tutkimisessa. Laajemmasta alueellisesta kokoelmapoliittisesta yhteistyöstä käydään keskusteluja ja neuvotteluja maakunnallisissa museotapaamisissa.

Pohjois-Kalotin alueella on tärkeää luoda ja ylläpitää yhteyksiä myös kansainvälisesti rajanaapureiden Ruotsin, Norjan ja Venäjän alueilla sijaitseviin museoihin, joilla on samankaltaisia toimintatapoja liittyen pohjoiseen kulttuuriin ja sen kulttuuriperinnön säilyttämiseen.

Museo on aktiivinen toimija valtakunnallisessa TAKO-tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkostossa. Museolla on valtakunnallinen vastuu kolmesta aihealueesta: Lapin matkailu (matkamuistot), Petsamo ja toinen maailmansota (Saksan armeija toiminta Lapissa). Näiden lisäksi museo toimii pooli 5:n nykydokumentointihankkeissa ja osallistuu sen kokoelmayhteistyöhön.

Museon koko henkilökunta antaa ammatillista luontoon ja kulttuurihistoriaan liittyvää neuvontaa. Museon edustajat osallistuvat aktiivisesti erilaisten työryhmien toimintaan pyydettyinä asiantuntijoina sekä ovat myös nimettyinä virallisina edustajina useissa eri Lapin alueen ohjausryhmissä: mm. Lapponica-tietopalvelu (Lapin kirjastot, museot ja arkistot), Lapin luonto- ja ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmä LYHTY ja Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelun asiantuntijaryhmä sekä erilaiset määräaikaisten työryhmät ja hankkeet (esim. Sallan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman yhteistyöryhmä).

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Luonnontieteen amanuenssi osallistuu luonnon monimuotoisuuden tutkimukseen, mm. taksonomian, faunistiikan ja suojelubiologian aloilla. Hänellä on dosenttuuri Jyväskylän yliopistossa, mikä mahdollistaa erinomaiset yhteistyömahdollisuudet erilaisissa hankkeissa ja perustutkimuksessa. Museo toimii myös tiiviissä yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen Luontopalveluiden kanssa.

Museo tekee yhteistyötä ja tarjoaa asiantuntijuuttaan käyttöön erityisesti Lapin yliopistolle ja Lapin ammattikorkeakoululle, joiden kanssa on sekä yhteistä opetus- että tutkimustoimintaa. Museon omia erikoisaloja ovat arkeologia, museologia, kulttuurihistoria, historia ja luonnontiede. Museo auttaa ja tukee myös muita toimialueensa oppilaitoksia tarpeen tullen.

Yhteistyötä Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan toimijoiden kanssa jatketaan ja vahvistetaan sote-uudistuksen myötä. Tilanne on uusi ja vaatii kehittämistä ja uudenlaisia toimintatapoja, jotka tulevana vuosina täsmentyvät. Erityisesti tärkeää on huolehtia edelleen erilaisten museo- ja sote-toimijoiden kohtauttamisesta laaja-alaisesti, sisältäen kulttuurihistoriallisten ja taidealan museoiden tärkeän yhteistyön erityisesti tässä tehtävässä..

Tavoitteet suunnitelmakaudelle:

Museo kirjaa tähän 1–3 tärkeintä tavoitetta suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen yhteistyö alueen muiden museoiden kanssa alueellisessa kokoelmapoliittisessa yhteistyössä.
2. Uusien yhteyksien luominen ja ylläpitäminen rajanaapurimaiden museoihin yhteisissä aiheissa.
3. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen yhteistyö Lapin ja Oulun yliopistojen kanssa.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta:

Museo kirjaa tähän keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä miten tavoitteiden toteutumista seurataan (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Lapin alueellisten vastuumuseoiden LAAVA-yhteistyöryhmän säännölliset tapaamiset ja yhteistyö. Maakunnallisten museotapaamisten säännöllinen järjestäminen kerran vuodessa, joissa keskustellaan ajankohtaisista aiheista ja alueellisesta kokoelmapoliitikasta. Seuranta tapahtuu tapaamisten määrien, yhteisesti kirjattujen suunnitelmien / sopimuksien (muistiot) perusteella.
2. Museon olemassa olevien kontaktien uudelleen herättely sekä uusien luominen naapurimaiden Ruotsin, Norjan ja Venäjän museoihin. Erityisen tärkeää on saada luotua hyvät verkostot Kveenimuseoon Norjan Vesisaareissa ja Murmanskin museoihin Venäjällä, joiden kanssa museolla on yhteisiä laajemmin koko aluetta ja sen asukkaita koskevia aiheita (suomalaisiirtolaiset, Petsamon historia, metsäsaamelaisuus). Seuranta tapahtuu yhteydenpidon ja mahdollisten tapaamisten määrällä.
3. Yhteistyötä Lapin ja Oulun yliopistojen kanssa jatketaan ja pyritään lisäämään. Erityisesti taiteiden ja yhteiskuntatieteiden (matkailututkimus ja kulttuurihistoria) tiedekuntien kanssa kehitetään opintoprojekteja (museon aineistoihin pohjautuvat opinnäytteet 1-2 kpl / vuodessa), asiantuntijaluentoja (1-5 vuodessa) ja myös laajempia koko Lappia koskevia tutkimushankkeita (kerran suunnitelmakaudessa). Toteutumista voidaan seurata tehtyjen opinnäytetöiden ja pidettyjen luentojen määrän mukaan.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Arvio Kehittäminen ja verkostot -kokonaisuuteen tarvittavista henkilötyövuosista:

- 2023: 0,6 htv
- 2024: 0,6 htv
- 2025: 0,6 htv
- 2026: 0,6 htv

1.3 Tieto ja digitalisaatio

Kokonaisuus pitää sisällään seuraavat tehtävät:

- Kulttuuriperinnön tallentamisen ja digitaalisen saatavuuden kehittäminen ja edistäminen
- Tietojärjestelmien alueellisen saatavuuden ja käytön edistäminen

Palveluiden kuvaus:

Museo kuvaa tässä suunnitelmakaudella tarjoamansa alueelliset palvelut (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Lapin maakuntamuseo palvelee asiakkaita useilla tavoilla tarjoamalla tietoa museon kokoelmista, niihin liittyvistä aihepiireistä ja laajemmista toimialuetta koskevista kulttuurihistoriallisista, arkeologisista ja luonnontieteellisistä aiheista. Tietopalvelumuotoja museossa ovat suorat asiakaskontaktit ja -käynnit, avoin kokoelmaselain ja Finna.fi, museon nettisivut, sosiaalinen media ja julkaisut, museon käsikirjasto, yleisöluennot ja osallistuminen työryhmiin. Erityisesti museo panostaa kaikkien suorien asiakaskontaktien (tietopalvelupyynnöt netin, sähköpostin, puhelimen jne. kautta) hoitamiseen nopeasti ja tehokkaasti. Museon palvelut ovat kaikille maksuttomia lukuun ottamatta kuvatilauksia museon kuva-arkistosta.

Museo tallentaa tietoa toimialueensa eri aiheista useilla tavoilla. Tietoa alueelta tallentuu luetteloitavien aineistojen mukana museon kulttuurihistoriallisiin kokoelmiin (esine-, kuva- ja arkistokokoelmien laajat kontekstitiedot), nykyajan dokumentointihankkeiden kokonaisuuksissa ja museon omaa tuotantoa olevien erikoisnäyttelyiden tutkimuksen kautta. Lisäksi museon työntekijöistä osa tekee erilaajuisia toimialuetta koskevia tutkimuksia, joista jaetaan tietoa julkaisuissa, mediassa, yleisöluennoilla ja suorissa asiakaskontakteissa. Museo tallentaa myös toimialueen muiden toimijoiden (esim. kotiseutuyhdistysten) tekemiä haastatteluja ja dokumentointeja kokoelmiinsa tutkimuskäyttöä varten.

Museo on mukana Lapin alueen yhteisessä Lapponica-tietopankissa (perustettu v. 2000), jossa ovat toimijoina Lapista 11 kirjastoa, 7 museota, Saamelaisarkisto sekä Kvensk Instituttt ja Nordkalottens kultur- och forsknngcentrum. Lapponica-tietopalvelun konsortio kehittää edelleen yhteistyössä Lapin alueen tiedon kaikille avointa saavutettavuutta ja lähivuosina erityisesti kuntien kirjastojen hallussa olevan kotiseutuaineiston digitointia ja saavutettavuutta.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Museon kulttuurihistoriallisten kokoelmien käytössä on kokoelmahallintajärjestelmänä Cumulus (versio 11.0.2), jossa ovat sekä diaarit että tietokannat esinekokoelmalle, valokuva-arkistolle, arkistoaineistolle, av-aineistolle ja dokumentointiraporteille. Cumuluksen kokoelmahallintaan tarkoitettua web-versiota voi käyttää myös muualla kuin museon toimistotiloissa, mikä mahdollistaa työskentelyn missä tahansa museon toimialueella.

Museon kulttuurihistorialliset kokoelmat ovat saavutettavissa omassa avoimessa kokoelmaselaimessa, mutta ne ovat nykyään myös löydettävissä Finna.fi-hakupalvelun kautta.

Museon luonnontieteelliset eliökokoelmat on digitoitu Lajitietokeskuksen Eliölajit-tietokantaan (laji.fi). Havainnot viedään ensin Kotka-kokoelmienhallintajärjestelmään, jonka kautta ne näkyvät Eliölajit-tietokannassa. Museon tuottamia lajitietoja käyttävät tutkijat, konsultit, viranomaiset ja luontoharrastajat. Uusia lajihavaintoja kirjataan tietokantaan vuosittain useita satoja oman tutkimustoiminnan tuloksena.

Tavoitteet suunnitelmakaudelle:

Museo kirjaa tähän 1–3 tärkeintä tavoitetta suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Kehitetään ja lisätään Finna-hakupalvelun käyttämistä sekä museon omien kokoelmien saavutettavuuden parantamisessa että yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
2. Hyödynnetään Cumulus-ohjelmistoa tehokkaammin asiakaspalvelussa.
3. Lisätään museon vastuualueita koskevien digitoitujen aineistojen määrää yhteistyössä muiden museoiden, kirjastojen ja yhdistysten kanssa.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta:

Museo kirjaa tähän keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä miten tavoitteiden toteutumista seurataan (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Finna-palvelun erilaisia mahdollisuuksia otetaan laajamittaisesti käyttöön. Yhdessä Laponica-tietopalveluryhmän kanssa on rakenteilla laponica.finna.fi -hakupalvelu, josta löytyy samasta paikasta Lapin alueen museoiden, kirjastojen ja arkistojen aineistot sekä muita yhteistyössä tuotettuja tietokokonaisuuksia. Seurataan Finnan kävijätietoja ja -palautetta tämän palvelun osalta. Myös museon omien digitoitujen kokoelmien määrää Finnassa lisätään järjestelmällisesti. Henkilökunta koulutuu erilaisiin Finnan tarjoamiin mahdollisuuksiin (hakupalvelut ja luokkahuoneet). Seurataan aktiivisesti asiakaspalautetta ja Finnaan avattujen aineistojen määrää.
2. Otetaan käyttöön Cumulus-kokoelmaohjelman uudet selainpohjaiset päivitykset ja ominaisuudet. Järjestetään koulutusta sekä omalle henkilökunnalle että ei-ammattillisille museoille, jotta ohjelman erilaiset mahdollisuudet asiakaspalvelussa ja tiedon jakamisessa tulevat entistä paremmin hyödynnettyä. Seurataan ja arvioidaan tuloksia Cumulus-ohjelman raportointimenetelmien avulla.
3. Kartoitetaan Lapin maakuntamuseon digitaalisten aineistojen alueellinen kattavuus, suunnitellaan ja laitetaan täytäntöön sen täydentäminen. Erityisesti tehdään erilaisia haastatteluja ja dokumentointeja, ja tallennetaan alueelta soveltuvin osin (riippuen aineistojen kirjallisista käyttöluvista) myös muiden tahojen tekemiä digitaalisia aineistoja. Erityinen painopiste on Itä-Lapin

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

alueen aineistoissa. Seuranta tapahtuu digitoidun aineiston määrällä vuosittain, joka kirjataan toimintakertomukseen.

Arvio Tieto ja digitalisaatio -kokonaisuuteen tarvittavista henkilötövuosista:

- 2023: 0,8 htv
- 2024: 0,8 htv
- 2025: 0,8 htv
- 2026: 0,8 htv

1.4 Alueelliset museopalvelut

Kokonaisuus pitää sisällään seuraavat tehtävät:

- Museopalveluiden kehittäminen ja tarjoaminen alueen yleisöille ja yhteisöille

Palveluiden kuvaus:

Museo kuvaa tässä suunnitelmakaudella tarjoamansa alueelliset palvelut (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Lapin maakuntamuseo tarjoaa toimialueeltaan deponoitujen erityisten valokuva-aineistojen (Johtti Sápmlaččat ry., Lapin Metsämuseoyhdistys ry., Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry, Yrjö Kortelainen, Valto Pernu Säätiö) pitkäaikaisia säilytys- ja asiakaspalveluita. Museo tekee yhteistyötä ja järjestää tapaamisia toimialueen historia- ja luontoseurojen kanssa, joista tärkeimpiä ovat Petsamo-seura ry ja Salla-seura ry. Museo tekee myös laaja-alaista yhteistyötä Lapin kirjastojen kanssa (laajaa tiedonjakamista, näyttelyitä ja yleisöluentoja). Museolla on tarjolla kuusi erilaista pohjoisesta kulttuuriperinnöstä kertovaa kiertonäyttelyä lainattavaksi halukaille näytteilleasettajille, esim. alueen kirjastoihin tai kylätaloille.

Museo toimittaa ja julkaisee maakunnallista museolehti Raitoa, jossa julkaistaan museon koko toimialueen kulttuuriperintöön, historiaan, luontoon ja museotoimintaan liittyviä artikkeleita ja uutisia. Lehti ilmestyy kerran vuodessa ja on kaikkien kiinnostuneiden saatavilla ilmaiseksi museon nettisivuilla pdf-tiedostona. Museo julkaisee myös tietokirjoja (noin vuosittain) sekä liittyen näyttelyiden sisältöihin että laajemmista maakuntaa käsittelevistä aiheista.

Museo jakaa kotisivuillaan ja somessa (Facebook, Instagram ja YouTube) tietoa toimialueen historia- ja luontoaiheista, maakunnallisesta museotoiminnasta, näyttelyistä ja muista ajankohtaisista museotoimintaan liittyvistä asioista. Erityisesti Facebookissa ja Instagramissa jaetaan tietoa myös kokoelmien sisällöistä ja tarjotaan maakunnan yleisölle mahdollisuus vapaamuotoiseen keskusteluun ja tiedon jakamiseen.

Museolla on pitkäkestoisia toimialuetta laajemmin koskevia dokumentointihankkeita, joiden aiheet ovat myös kaudella 2023-2026 1) Lapin matkailu (useita paikkakuntia), 2) kaivosteollisuus (tapaus Sokli, yhteistyössä muiden alan museoiden kanssa) ja 3) kansainvälinen autotestaus Lapissa (mm. Ivalossa).

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Dokumentoinnit pyritään tekemään yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa siten, että ne hyödyttävät myös dokumentointien kohteita esimerkiksi näyttelyiden ja yleisöluentojen muodossa.

Museo järjestää kaikille avointa vapaaehtoisten museonystävien kerhoa, jonka tapaamisissa tutustutaan museon toimintaan, keskustellaan ja ideoidaan yhdessä eri teemoja sekä osallistutaan kokoelmatöihin. Museon henkilökunta käy kuukausittain Helmikammarilla (ikäihmisten tapaamispaikka) vetämässä muistelukerhoa. Samantyyppistä toimintaa tehdään Lapin Muistiyhdistys ry:n kanssa satunnaisemmin sekä ajoittain myös alueen hoivakodeissa.

Museo tarjoaa palveluita toimialueensa sotesektorille usealla eri tavalla. Soteuudistuksen keskellä osa palvelumuodoista on vielä kehitteillä, mutta ikäihmisten muistelukerhojen lisäksi palveluita ovat jo nyt sotemuutoksen dokumentoitihankkeet sekä erillisrahoituksella toteutetut laajemmat alueen asukkaiden kulttuurihyvinvointia ja identiteetin rakentamista tukevat hankkeet.

Tavoitteet suunnitelmakaudelle:

Museo kirjaa tähän 1–3 tärkeintä tavoitetta suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Toteutetaan museon toimialuetta palvelevia kiertonäyttelyitä / verkkonäyttelyitä (näyttely / vuosi).
2. Kehitetään edelleen ja lisätään yhteistyömuotoja kolmannen sektorin yhdistysten mm. Petsamo-seura ry., Salla-seura ry., Lapin lintutieteellinen yhdistys ry., Peräpohjolan sukututkijat ry., Lapin rakennusperintö ry., Lapin sieniseura ry., Mii ry., Sompio-seura, Sotien 1939-1945 Lapin perinneyhdistys kanssa.
3. Kehitetään sotesektorille tarjottavia museopalveluita, myös hankemuodossa.
4. Suunnitellaan ja valmistellaan Lapin maakuntamuseon ja Rovaniemen taidemuseon yhteistä Kokoelmakotia, joka tarjoaa museopalveluita myös alueen toimijoille.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta:

Museo kirjaa tähän keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä miten tavoitteiden toteutumista seurataan (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Käytetään museon toimialueensa aiheista kertovia erikoisnäyttelyitä soveltuvin osin kiertonäyttelyinä maakunnassa. Museolla on yleensä yksi omaa tuotantoa oleva erikoisnäyttely vuodessa, josta muokataan kiertäviä näyttelyitä alueen muihin museoihin ja myös muihin tiloihin (esim. Lapin kirjastot ja kylätalot). Pyritään hankkimaan lisärahoitusta (avustuksia) uusien kierto- ja verkkonäyttelyiden sekä niihin liittyvien työpajojen tuottamiseksi ja erityisesti kierrättämiseksi toimialueen kirjastoissa ja kouluissa. Toteutumista seurataan näyttelykohtaisesti ja yleisellä tasolla kirjauksena museon toimintakertomuksessa.
2. Pidetään aktiivisesti yhteyttä, kehitetään yhteistyömuotoja ja järjestetään myös puitteet erilaisten laajasti toimialueella toimivien yhdistysten tapaamisille. Tällaisia aktiivisia yhdistyksiä on 7-10, riippuen ajankohtaisista aiheista ja yhdistysten omasta toimintavolyymistä. Pyritään järjestämään yhteistyössä 10-15 tapaamista / vuosi. Käydään avointa keskustelua yhdistysten kanssa heidän vastaamistaan aihealueista ja tallennetaan museon kokoelmiin tietoa näistä aiheista. Vierailaan myös yhdistysten omissa tapaamisissa luennoimassa ja vetämässä työpajoja. Seuranta tapaamisten määrällä ja muistioilla. Pyydetään myös yhdistyksiä arvioimaan tuloksellisuutta ja kehittämistarpeita.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

3. Kehitetään yhdessä museon vastuualueen sotesektorin kanssa toimintamuotoja. Esimerkiksi LSHP:n eli Lapin sairaanhoitopiirin kanssa suunnitellaan ja tehdään yhteistyössä Muurolan sairaalan aineiston siirtäminen Lapin maakuntamuseon kokoelmiin. Samalla tarkoitus on suunnitella yhteistyössä näyttely tai muu vastaava tapahtuma. Myös muuta toiminnan dokumentoimista muutostilanteessa ja erilaisten verkostojen luomista kehitetään. Museo jatkaa myös erillishankkeita syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja mielenterveyskuntoutujien parissa. Näitä suunnitellaan jatkossa yhdessä myös muiden alueen museoiden yhteistyöhankkeina. Toteutumista seurataan dokumentointien ja näyttelyiden määrällä sekä hankeraportteina.
4. Lapin maakuntamuseo ja Rovaniemen taidemuseo suunnittelevat ja valmistelevat toimintakauden aikana yhteistä, uudenlaista ja yleisölle avointa kokoelmakeskusta eli *Kokoelmakotia*. Matalan kynnyksen Kokoelmakoti tuo museoiden monipuoliset kokoelmat yhteen ja luo aikakauden illustraatiota, joissa taide, luonnontiede ja kulttuurihistoria kohtaavat ja keskusteleval. Fyysisten kokoelmien lisäksi erilaiset digitaaliset palvelut mahdollistavat saavutettavuuden myös pitkien etäisyyksien päästä. Kokoelmakoti tarjoaa helposti saavutettavan innovaatioalustan tutkimus-, kehitys- ja innovointityöhön sekä korkeakoulukonsernille että paikallisille eri alojen yrittäjille. Kokoelmakoti sisältää myös erityisiä museopalveluita alueen muille toimijoille (yritykset, yhdistykset) ja yksityisille asiakkaille kokoelmahotellin ja konservointipalveluiden muodossa. Edistymistä seurataan toteutuneiden vaiheiden mukaan. Tavoitteena on saada Kokoelmakoti valmiiksi rahoituskauden 2023-2026 aikana, mutta koska konsepti vaatii uudisrakentamista ja riittävää lisäinvestointia Rovaniemen kaupungilta, on tämä nyt arvioitu aikataulu.

Arvio Alueelliset museopalvelut -kokonaisuuteen tarvittavista henkilötövuosista:

- 2023: 0,6 htv
- 2024: 0,6 htv
- 2025: 0,6 htv
- 2026: 0,6 htv

2. Kulttuuriympäristötehtävä

2.1 Viranomaistehtävä

Kokonaisuus pitää sisällään seuraavat tehtävät:

- Rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijaviranomaisena toimiminen:
 - o Asiantuntijalausuntojen ja -kannanottojen antaminen
 - o Viranomaisneuvotteluihin osallistuminen
 - o Asiantuntijana ja ohjaajana toimiminen valtionavustusasioissa (OKM) ja korjaushankkeissa

Palveluiden kuvaus:

Museo kuvaa tässä suunnitelmakaudella tarjoamansa alueelliset palvelut (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Museon lakisääteisiin tehtäviin alueellisena vastuumuseona kuuluu toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana, joka antaa lausuntoja, osallistuu asiantuntijana viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta.

Arkeologian osalta museon tehtäviin kuuluu lausuntojen antaminen ja viranomaisneuvotteluihin osallistuminen. Myös muinaisjäännösten hoitotöiden ohjausta tarjotaan, mutta sitä tarvitaan Lapin oloissa harvoin. Lisäksi arkeologi tekee vastuualueellaan kohteiden maastotarkastuksia tarpeen mukaan.

Lapin maakuntamuseo tarjoaa rakennustutkijan ja restauroinnin asiantuntijapalveluita. Palveluita tarjotaan yksityisille ja julkisille toimijoille. Maakuntamuseo antaa lausuntoja muun muassa kaavoitus-, YVA- ja rakennussuojelumenettelyihin sekä purkamis- ja rakennuslupa-asioihin. Maakuntamuseo tarjoaa myös restaurointineuvontapalveluita rakennusten kunnostamiseen niin yksityisille kuin julkisillekin tahoille.

Toiminta-alueella on lähitulevaisuudessa ennustettavissa lausunto- ja maastotyöpaineen merkittävää kasvua. Tämä johtuu mm. malminetsintätoiminnan laajenemisesta ja kiihtymisestä, sekä Kemiin rakenteilla olevan biojalostamon aiheuttamasta paineesta metsänkäyttöön. Nähtävissä on myös paineita tuulivoiman, kaivostoiminnan ja matkailun rakentamista ohjaavien kaavoitus- ja YVA-menettelyiden lisääntymisessä alueella. On ennustettavissa, että nämä kehityslinjat tulevat aiheuttamaan museon arkeologin ja rakennustutkijan työtaakan merkittävää lisääntymistä suunnitelmakauden aikana. Restaurointineuvonnan palveluiden saatavuuden turvaamiseksi museoon tarvitaan myös restaurointiasiantuntija.

Arkeologi ja rakennustutkija ovat jäsenenä Lapin ELY-keskuksen vetämässä Pohjois-Suomen kulttuuriympäristön ja maisemanhoidon yhteistyöryhmässä.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Tavoitteet suunnitelmakaudelle:

Museo kirjaa tähän 1–3 tärkeintä tavoitetta suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Rakennustutkija jatkaa toimialueen säilyneen rakennetun kulttuuriperinnön eli maisema- ja miljöökokonaisuuksien, rakennusryhmien, yksittäisten rakennusten ja niiden sisätilojen inventointia ja tutkimusta sekä yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa.
2. Arkeologi jatkaa kulttuuriperinnön säilymiseen liittyviä asiantuntija- ja viranomaistehtäviä: osallistuu mm. kaavoitusta ja rakentamista koskeviin neuvotteluihin, antaa viranomaislausuntoja ja -kannanottoja.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta:

Museo kirjaa tähän keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä miten tavoitteiden toteutumista seurataan (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Rakennustutkijan tehtävänä toimikaudella on jatkaa inventointia ja tutkimusta, palvella ja neuvoa alueen kuntia, yhteisöjä, yrityksiä ja yksittäisiä henkilöitä, toimia alan asiantuntijana ja lausunnonantajana, luoda rakennusperintörekisteri, osallistua viranomaisneuvotteluihin sekä valvoa ja ohjata rakennusten entistämisyavustusten käyttöä sekä auttaa niiden hakemisessa. Seurataan annettujen viranomaislausuntojen ja tehtyjen neuvonta- ja valvontakäyntien määrien perusteella.
2. Arkeologi jatkaa viranomaistehtäviä. Lausunto-, neuvottelu-, ja hankearviointeja seurataan Museoviraston tarjoamalla indikaattorien seurantalomakkeella.

Arvio Viranomaistehtävä-kokonaisuuteen tarvittavista henkilötyövuosista:

- 2023: 1,2 htv
- 2024: 1,2 htv
- 2025: 1,2 htv
- 2026: 1,2 htv

2.2 Kehittäminen ja verkostot

Kokonaisuus pitää sisällään seuraavat tehtävät:

- Kulttuuriympäristöön liittyvän neuvonnan antaminen
- Korjausrakentamisen asiantuntijuuden edistäminen
- Kulttuuriympäristön asiantuntijana toimiminen alueella ja siihen liittyvä yhteistyö alueen muiden toimijoiden kanssa

Palveluiden kuvaus:

Museo kuvaa tässä suunnitelmakaudella tarjoamansa alueelliset palvelut (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Alueellisen kunta- ja viranomaisverkoston (keskeisinä tahoina Lapin liitto, Lapin Ely-keskus, Metsähallitus, alueen kunnat, Lapin yliopisto) lisäksi Lapin maakuntamuseo palvelee asiakaskuntaa yli toimialue- ja

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

valtakuntarajojen. Tutkimuksellista ja näyttelyiden vaihtoon liittyvää yhteistyötä tehdään Norjan, Ruotsin ja Venäjän (mm. Varangin alueen museot, Tromssan yliopisto, Murmanskin alueellinen museo, Norrbottenin museo) lähialueiden museoiden sekä Pohjois-Suomessa toimivien muiden museoiden (Saamelaimuseo Siida, Tornionlaakson maakuntamuseo, Pohjois-Pohjanmaan museo, Kainuun museo, Sallan sota- ja jälleenrakennusmuseo, Kultamuseo) kanssa.

Tärkein viranomaisyhteistyö kohdentuu Museovirastoon. Myös eri tutkimuslaitokset ja yliopistot (Helsinki, Turku ja arkeologian osalta korostetusti Oulu), joissa on arkeologista tai rakennusperinteen asiantuntemusta toimivat museon yhteistyökumppaneina. Museon kautta kaikki arkeologinen aineisto (sisältäen luettelot ja raportit) toimitetaan Suomen kansallismuseoon. Arkeologisiin asioihin liittyen neuvotaan mm. suojeluun, muinaismuistolakiin, muinaisjäännöksiin, löytöjen käsittelyyn, kaavoitus- ja viranomaismenettelyyn, maanomistajan velvoitteisiin ja oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.

Arkeologin ja rakennustutkijan (rakennusperinteen amanuenssi) neuvontatyö koostuu välillisenä (museon www-sivut, alueellinen museolehti Raito) ja henkilökohtaisena (kirje-, sähköposti- ja puhelinneuvonta, maastokäynnit, asiakaspalvelu museossa) annettavasta ohjauksesta. Lisäksi museo järjestää toimialueellaan (tai asiantuntijat antavat pyydettyä) esitelmiä, luentoja ja seminaareja. Sijaistamisesta lomien, matkojen, sairaspöissaolojen jne. osalta on sovittu arkeologisten tehtävien osalta museon sisäisillä järjestelyillä (kokoelma-amanuenssilla on alan koulutus) ja rakennusperinteen tehtävien osalta yhteistyösopimuksella Lapin muiden vastuumuseoiden Tornionlaakson museon ja Saamelaimuseo Siidan kanssa.

Restaurointineuvonnan palveluiden saatavuuden turvaamiseksi museoon tullaan perustamaan uusi restaurointiasiantuntijan toimi. Tämä on kirjattu Rovaniemen kaupungin henkilöstösuunnitelmaan vuodesta 2023 eteenpäin sillä ehdolla, että museo saa tehtävän hoitamiseen tarvittavaa korotettua valtionosuutta (85%). Tämän uuden korjausrakentamisen asiantuntijapalvelun näkyvyyttä lisätään ja sen käytöstä tiedotetaan laajasti mm. viranomaisyhteyksien, kunta- ja museoalan verkostojen, paikallisten museoiden ja median kautta.

Museon arkeologin tehtäviin kuuluu arkeologisen kulttuuriympäristön inventointi-, dokumentointi ja julkaisu. Arkeologi tekee lisäksi tieteellistä tutkimusta ja pyrkii parantamaan museon vastualueen perustutkimustilannetta mahdollisuuksien mukaan. Arkeologi tarjoaa kohdennettua arkeologista kulttuuriympäristökoulutusta alueella toimiville keskeisille tahoille, kuten kaivosyhtiön geologeille ja metsäsuunnittelijoille. Yleistyön ja tiedottamisen osalta museon arkeologinen työ on runsasta ja tuloksekasta mm. luentojen, esitelmien, tieteellisen ja populaarin kirjoittamisen ja näyttelytoiminnan osalta.

Henkilökuntaa on nimettyinä virallisina edustajina useissa Lapin alueen ohjaus- ja työryhmissä: mm. Pohjois-Suomen kulttuuriympäristötoimijoiden yhteistyöryhmä (työtä koordinoi ELY-keskus), Lapponica-tietopalvelu (Lapin kirjastot, museot ja arkistot), Lapin luonto- ja ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmä LYHTY, Lapin läänin korjausneuvojen yhteistyöverkosto ja Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelun asiantuntijaryhmä.

Tavoitteet suunnitelmakaudelle:

Museo kirjaa tähän 1–3 tärkeintä tavoitetta suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Rekrytoidaan uutena työtehtävänä restaurointiasiantuntija.
2. Arkeologi tarjoaa kohdennettua koulutusta arkeologisesta kulttuuriperinnöstä vastualueella toimiville tahoille kuten metsä- ja kaivosyhtiöille.
3. Arkeologi keskittyy parantamaan vastualueen arkeologista perustutkimustilannetta.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

4. Arkeologi jatkaa tieteellistä tutkimusta.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta:

Museo kirjaa tähän keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä miten tavoitteiden toteutumista seurataan (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Kohteilla tapahtuva restaurointineuvonta sekä toiminta-alueella järjestettävien tapahtumien ja yleisötilaisuuksien järjestäminen siirtyvät uuden restaurointiasiantuntijan tehtäviin, minkä ansiosta museon näkyvyys toiminta-alueella lisääntyy ja positiivinen vaikuttaminen restauroitavien kohteiden oikein toteutettuihin kunnostustoimiin paranee. Samalla tämä vapauttaa kulttuuriperinnön amanuenssin resursseja hoitaa entistä tehokkaammin ja paremmin viranomaistehtäviä sekä digitointitehtäviä. Seuranta neuvontamäärien (kohteet ja käynnit) mukaan.
2. Koulutusmahdollisuudesta tiedotetaan keskeisille vastualueen toimijoille. Seuranta toteutuneiden koulutuskertojen mukaan.
3. Pyritään käynnistämään Itä-Lapin kuntiin keskittyvä arkeologinen tutkimushanke. Käytännössä tämä tarkoittaa tutkimusrahoituksen hakemista yhteistyössä Oulun yliopiston kanssa. Seuranta tutkimushankkeen etenemisen mukaan (rahoitushaku, toimenpiteet).
4. Arkeologi pyrkii kirjoittamaan 1-2 vertaisarvioitua vastuualuetta käsittelevää tieteellistä julkaisua vuodessa ja 1-2 populaaria vastualueen arkeologiaa käsittelevää julkaisua vuodessa.

Arvio Kehittäminen ja verkostot -kokonaisuuteen tarvittavista henkilötövuosista:

- 2023: 1,5 htv
- 2024: 1,5 htv
- 2025: 1,5 htv
- 2026: 1,5 htv

2.3 Tieto ja digitalisaatio

Kokonaisuus pitää sisällään seuraavat tehtävät:

- Kulttuuriympäristötiedon tallentamisen edistäminen
- Ajantasaisen kulttuuriympäristötiedon saatavuuden ja käytön edistäminen

Palveluiden kuvaus:

Museo kuvaa tässä suunnitelmakaudella tarjoamansa alueelliset palvelut (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

Lapin maakuntamuseo välittää antamansa arkeologiset lausunnot Museoviraston ja Lapin Ely-keskuksen lisäksi lausuntoa pyytävälle taholle. Lausunnot ja muu muinaisjäänneksiin liittyvä kirjallinen ja kuvallinen aineisto on tallennettuna sähköisesti Lapin maakuntamuseossa. Kaikki olennaiseksi katsotut tiedot toimitetaan Museovirastoon sovitussa tallennusmuodossa. Tietosisällöt ovat asiakkaiden saatavissa museon

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

henkilökunnan avustuksella. Osa kuva-aineistosta ja esinetiedoista on yleisön saatavissa digitaalisesti (mm. Cumulus-tietokanta) ja deponoitua esineistöä on kattavasti nähtävissä perusnäyttelyssä. Kaikki arkeologiset löydöt - myös konservointi- ja tallennusvastuu - kuuluvat Suomen kansallismuseolle. Museo luetteloii omien tutkimustensa löydöt. Kohdetiedot ja tarkennukset liitetään Museoviraston ylläpitämään ja yleisön vapaasti saatavissa olevaan muinaisjäännösrekisteriin.

Arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön saatavuutta sekä saavutettavuutta edistetään mm. Museoviraston ylläpitämiä rekisteritietoja täydentämällä, kokoelma-, näyttely-, museo-, asiantuntija- ja viranomaisyhteistyön yhteydessä, tiedottamalla tuloksista julkisen median ja museon omien tiedotuskanavien kautta (www-sivut, Raito-lehti). Yleisöllä on mahdollisuus tutustua henkilökunnan ohjauksella museon kokoelmiin.

Arkeologi päivittää vastuualueensa osalta Museoviraston ylläpitämää muinaisjäännösrekisteriä. Arkeologin tekemistä maastotutkimuksista kirjoitetut raportit toimitetaan sekä Museovirastolle että laitetaan avoimesti verkkoon saataville Lapin maakuntamuseon verkkosivuille.

Rakennustutkija ohjeistaa suojelullisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön ja maisema- ja miljöökokonaisuuksien, rakennusryhmien, rakennusten ja niiden sisätilojen vaalimista ja kunnostamista. Rakennustutkija toimii asiantuntijana ja lausunnonantajana kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden suojeluasioissa, osallistuu viranomaisneuvotteluihin ja kohteiden arvottamista koskevaan toimintaan. Rakennustutkija vastaa korjausneuvonnasta ja -seurannasta, osallistuu rakennetun kulttuuriympäristön inventointiin ja tutkimukseen, valvoo ja ohjaa rakennusten entistämisavustuksien käyttöä ja auttaa niiden hakemisessa.

Lapin maakuntamuseolla ei ole käytössään rakennetun kulttuuriympäristön tietojen tallentamiseen soveltuvaa järjestelmää. Rakennussuojelun, rakennetun kulttuuriympäristön inventointien sekä muiden rakennuksiin ja niiden ympäristöön liittyvien aineistojen tallentamista ja julkista digitaalista jakamista varten museolle hankitaan rakennetun ympäristön tietohallintajärjestelmä hankkeessa (RYHTI) määritellyn kokonaisarkkitehtuurin mukainen järjestelmä.

Tavoitteet suunnitelmakaudelle:

Museo kirjaa tähän 1–3 tärkeintä tavoitetta suunnitelmakaudelle (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Toimialueen rakennetun kulttuuriperinnön digitaalisen rekisterin hankinta, suunnittelu ja laatiminen.
2. Arkeologi jatkaa muinaisjäännösrekisterin päivittämistä vastuualueen osalta.
3. Arkeologi raportoi tekemänsä maastotutkimukset ja raportit asetetaan verkkoon avoimesti saataville.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta:

Museo kirjaa tähän keskeiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä miten tavoitteiden toteutumista seurataan (ks. ohje suunnitelmapohjan lopusta).

1. Rakennustutkija yhteistyössä uuden restaurointiasiantunvalmistelee hankittavan tietojärjestelmän hankintaa ja aineiston siirtämistä järjestelmään. Rakennetun kulttuuriympäristön tietopalvelun kautta kunnat ja yksityiset toimijat saavat jatkossa ajantasaista tietoa rakennusten suojelusta ja laadituista inventoinneista. Aineistoja ei ole

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

kootusti saatavilla, vaan aineiston siirtämisessä täytyy tutustua kaavojen laatimisen yhteydessä tehtyihin inventointeihin ja pyrkiä löytämään jo laaditut mutta täysin tallentamattomat aineistot yksityisiltä ja julkisilta toimijoilta. Tietojärjestelmän luominen vaatii aluksi merkittäviä ponnistuksia.

Lapin Ympäristökeskuksen (Lapin Ely-keskus) aikanaan tuottamat rakennusperinnätiedot toimialueelta lisätään alueelliseen rakennusperintörekisteriin. Ajantasaisena ja henkilötietolainsäädäntö huomioiden rekisteri ja sen täydentäminen palvelee eri asiakasryhmien tarpeita, viranomaistyötä (lausunnot, neuvonta) ja museoiden tutkimuskäyttöä. Museoviraston rakennusperintöä koskeva rekisteri on toistaiseksi hyvin suppea. Lappilaisten toimijoiden kesken asiasta neuvotellaan. Lisäksi korjausneuvonnan tarpeita alueella kartoitetaan.

Siirrytään käyttämään rakennetun kulttuuriympäristön tietojen tallentamisen ja digitaalisen saavutettavuuden mahdollistavaa järjestelmää, johon tallennetaan rakennussuojeluun liittyä päätöksiä ja lausuntoja sekä rakennetun kulttuuriympäristön inventointien tietoja ja aineistoja. Järjestelmän käyttöönotto mahdollistaa toiminta-alueen kuntien ja yksityisten toimijoiden helposti käyttää aineistoja omiin tarpeisiinsa, erityisesti kaavoituksen ja rakennusvalvonnan prosessien tueksi.

2. Arkeologi jatkaa muinaisjäännösrekisterin päivittämistä. Museoverkko tilastoi muinaisjäännösrekisterin päivitykset automaattisesti.
3. Arkeologin tekemät maastotutkimukset julkaistaan verkossa museon toimesta.

Arvio Tieto ja digitalisaatio -kokonaisuuteen tarvittavista henkilötyövuosista:

- 2023: 0,3 htv
- 2024: 0,3 htv
- 2025: 0,3 htv
- 2026: 0,3 htv

OHJEET alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Toiminta-alue, toimintaympäristö ja alueelta nousevat tarpeet

Toimialueen kuvaus ja toimintaympäristön muutos alueella

Toimialan kuvaus ja toimintaympäristön muutos kohdassa kuvataan keskeisimpiä suunnittelukaudella näköpiirissä olevia muutoksia toimialueella ja toimintaympäristössä tiiviisti. Tässä ei kuvata museon toimintaa, vaan keskitytään toimintaympäristön kuvaamiseen.

Tässä kohdassa ei vielä kerrota, miten museo toimintaympäristön muutoksiin ja tarpeisiin vastaa. Museon toiminta ja palvelut kuvataan alueellisen työn suunnitelmassa vuosille 2023–2026.

Alueelta nousevat tarpeet seuraavalle suunnittelukaudelle

Asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeet kohdassa kuvataan suunnitelmakaudella näköpiirissä olevia keskeisimpiä museon tunnistamia uusia, voimistuvia tai muuttuvia asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeita. Tässä ei kuvata museon toimintaa, vaan keskitytään asiakkaiden tarpeiden kuvaamiseen.

Tässä kohdassa ei vielä kerrota, miten museo toimintaympäristön muutoksiin ja tarpeisiin vastaa. Museon toiminta ja palvelut kuvataan alueellisen työn suunnitelmassa vuosille 2023–2026.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026: ohjeita suunnitelman tekemiseen

Alueellisen työn suunnitelmat ohjaavat alueellisen vastuumuseon toimintaa. Suunnitelmassa esitettyjen palveluiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden tulee vastata alueen asiakkailta ja sidosryhmiltä sekä toimintaympäristöstä nouseviin tarpeisiin. Alueellisen työn suunnitelmaa on hyvä hyödyntää oman työn näkyväksi tekemisessä, kehittämisessä ja muutosten seuraamisessa. Museo seuraa suunnitelman pohjalta alueelliseen työhön käyttämäänsä työaikaa. Suunnitelma on hyvä rakentaa niin, että kaikki ne olennaiset alueellisen työn kokonaisuudet, joihin museo käyttää resursseja ja työaikaa suunnitelmakaudella, tulevat kirjatuksi.

Suunnitelmassa kuvataan museon alueellista toimintaa (palvelut, tavoitteet ja toimenpiteet), jonka tavoitteet ja vaikutukset ulottuvat laajasti museon toimialueelle.

Alueellisen työn suunnitelma on koko museon yhteinen suunnitelma, joten on suositeltavaa, että suunnitelma tehdään yhdessä koko organisaation kanssa. Yhteistyötä myös muiden alueellisten vastuumuseoiden ja valtakunnallisten vastuumuseoiden kanssa on mahdollista tehdä.

Museoviraston ja alueellisten vastuumuseoiden välisissä neuvotteluissa käydään läpi museoiden suunnitelmia. Museo esittelee suunnitelman oleellimmat kohdat. Neuvottelujen jälkeen museo täydentää suunnitelmaansa sen pohjalta, mitä neuvotteluissa on yhdessä sovittu.

Palveluiden kuvaus

Museo kuvaa tässä tarjoamansa alueelliset palvelut ja kokonaisuudet, joihin museo käyttää resursseja suunnitelmakauden aikana. Tässä kohdassa ei aseteta uusia tavoitteita.

Alueellisen työn suunnitelma vuosille 2023–2026

Museon nimi: Lapin maakuntamuseo

Laatimispäivämäärä: 9.2.2022

Tavoitteet suunnitelmakaudelle

Museo kuvaa tässä 1–3 tavoitetta suunnitelmakaudelle. Tavoitteet voivat olla palveluiden kehittämistä, tehtävään liittyviä hankkeita tai muita keskeisiä painopisteitä, joita museo edistää suunnitelmakauden aikana. Nämä kirjataan tavoite-muotoon.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutumisen seuranta

Tässä kohdassa museo konkretisoi ja aikatauluttaa, miten edellisessä kohdassa kuvatut tavoitteet on tarkoitus saavuttaa suunnitelmakauden aikana.

Museo kuvaa myös, miten tavoitteiden toteutumista seurataan. Millaisia konkreettisia tuotoksia / tuloksia saadaan?

Arvio tarvittavista henkilötyövuosista

Museo arvioi tässä tarvitsemansa henkilötyövuosiresurssit suunnitelman toteuttamiseen suunnitelmakauden eri vuosina. Arvioiden tulee täsmätä hakulomakkeessa esitettyihin henkilötyövuosiin (Hakemus: Arvio tehtävään käytettävistä henkilöstöresursseista 2023–2026).